

Cholajil 003

K' amb'al taq b'e rech kach' ob'otaj ri tz' ib'talik

Urox k'utunik

Kujoj chi na jumul chupam rigak'utunik ajil tz'aqat tatb'enalab', ri sutinik ri' chpam ri Biblia jas rix qab'ij uloq aretaq xqachapo, are wa' ri urox chak re ronojel ri ek'arnal taq b'e "Rech kech'ob'taj ri etz'ibtalik". Xqab'ij kan chupam ri jun qachak, chi ri Biblia xa jun, man kuya' taj kajunumax ruk' jun wuj chik, rurnal chi man kajunumataj taj. Xane nim ub'anik xuquje' xa Jun, rumal chi jun wuj ri keb' chapownoq. Jas kaqaj qab'ij wa' ruk' we j astaq ri', chi k' o uno' j b' al aj chikaj ruk' am xuquj e' uno' j b' al winaq. Are' ri u Wuj ri Ajawaxel. Xa rumal ri are', ri Ajawaxel tzijoninoq kuk' konojel ri winaq. Ronojel ri kurij ri ranima' kub'ij chke ri winaq kamik, k'o chpam we wuj ri'. We to ri Ajawaxel katzijon chrij ri kaj kamik ri', xaq xuwi kub'ij chi jumul ri' ri ub'im chi uloq, rumal chi ub'im ronojel ri karaj kub' ij .

Ronoj el ri yo' m ub' ixik kamik man k' o to Jun j asech k' ak' b' im to the ri Ajawaxel. Aretaq ri achi xopan pie ik' man k'o to jun jasech xurigo' ri mat reta'm ri Ajawaxel aretaq xuya' ri u Tzij chqe, RI Tiox laj Biblia. Jun jasech chik ajil tz'aqat, man k'o to ne lo k'ya jastaq xril ri achi pie ik'. Ri ropanik chila' xuk'am b'i nim laj puaq rech aretaq xtzalij uloq xa jun koxtar ab'aj xuk'am uloq. Ri in kine' ri' ruk' ronojel ri nu kitotomal chupan jun k'olib'al ri man k'o to wi winaq chupam ri qk'olib'al ri', kintzujuk' jun. nim ch'ich' ab'aj tek'uri' kin k'ij mas man nim to rajil chock ri ab'aj rixkik'iy ri achijab' ri xepe pa ri ik'. Man weta'm to in ri tijonik chirij taq ri ik', ri q'ij, ri ch'umil ri kab' ix Astronomia che, achalaxik tatb' anel, xane' kinchomaj in chi wa' we ab' aj taq ri' xaq ejunam taq ruk' ri ab' aj ri k' o chi' chock ri uwachulew. i,A ma to ne' kagilo chi ri Ajawaxel are' xb'anow ronojel ri kaj ulew? Xane' tampe 1a, achalaxik, tatab'anel, wa' we joq'otaj ri' sib'alaj jun jajatem wa' ri k'o wi ri qa k'aslemal.

Ri Ajawaxel tzijoninoq k'uk' ri achijab' xuquje' ri' ri kamik rumal ri Biblia. Are' wa' ri jun lad ri ajchikaj. Xuquje' wa' we wuj ajawachulew. Xqab'ij kanoq chi ri Ajawaxel xeb'ukoj e kawinaq achijab' ri xe tz'ib'an ri Biblia chupam kraj ne 1500 junab'. Jun jun chike xutz'ib'aj ri xuna' pri ranima'chupam ri utiempeyil. K'o ri man xekowin to the ub'anik, xetzaqlob' ne, qastzij. Ri k'am pobr Moises jun k'amb'al no'j wa', le are' xtzaqlob'ik, xa

ne' aretaq xutz'ib'aj ri job wuj rech ri ojer k'ulwachinik man k'o ta jun jasach ri sachb'al chapam.

Kamik, kaqaj kujchoman chirij kijek' jasech chirij ri Biblia. We kijek' jasech are' wa': ri Uk'utunik, ri K'uxaj ri elenoq wi uloq, ri utunumen, xuquje' ri Uq'alajisaxik. Ri Uk'utunik ke'l kub'ij chi ri Ajawaxel ch'awnoq tzijoninoq kuk' ri achijab'. Le K'uxaj ri elinoq wi uloq, qas kuya' ri uq'alajisaxik ri Ajawaxel. Ri Utununen: qas k'o na uwach wa' ruk' ri Tioxlaj Uxlab'axel ri are' Rajtij, man are' ta ri in chpam wa we chak ri'. We man ri Tioxlaj Uxlab'axel man katzijon uk' la, achalaxik tatab'anel, man kinkowinta in ri' kintzijon uk' la, xane ri Ruxlab'al ri Ajawaxel kkowin che ub'anik. Ne ri Are' are xtz'ib'an ri Pixab', ri qech uj ri kaqatzijoj, qeta'm chi are' are katzijoj na. Are' wa' ri mayib'al xuquje' ri ya'b'al uq'ij ronojel wa', achalaxik tatab'anel.

Arek'u ri ukaj jasech, ri qachomaj rij , are' ri Uq'axixik chi' wa', chi qanojel qamich' ri qawi' chb'il taq qi'b'. Man are' ta Vu ri Pixab' ri k'ya jastaq ri kuk'ut chaqawach, xane e k'ya winaq ri man utz ta kaka'n che ri uq'alajisaxik ri Pixab'. Sib'alaj k'axk'ol wa', man kanojel taj kakiya' uq'axixik Jas ri kqaba'n uj che. Kaqarij chi je' ta kaka'n che, xane' man kaka'n taj, kaqachajij Vu na pacencil kuk' xuquje' keqch'ub'ej. Are' Vu aretaq qanojel kujupa'n na cho ri Ajawaxel, tek'u ri', ajil tz'aaqat, xa junam ri kujchoman na. RI taqo'n Pawl chupam ri u nab'e uwuj rech Corinto 13:12 kub'ij chaqe: Kamik je ta ne kujka'y pa jun ilb'al ib' ri man qas ta q'alaj. Kape Vu na ri q'ij aretaq qas kel na ronojel chi saq chqawach. Ri in ink'extalik ri lal xuquje', achalaxik tatdb'anel, qanojel k'o ri qab'ij. Jun xb'linik xatz k'o wi oxib' rilik: ri ech la, ri wech in, xuquje' ri qas ub'eya'l Kamik ri' k'o ri ech la, ri we in, xane pa jun q'ij na, achalaxik tatab'anel, kaqil na ri qas jikom.

Kamin ri' qatijoj ya' qib' che ri jasech taq ri qab'im uloq. Ri nab'e jasech, k'o, ri Uk'utik rib'. Ya' mpe alaq chqe kaqab'ij chi ri Uk'utik rib' kel kub'ij chi, "Ri Ajawaxel ch'awnoq". Ri tzij, are' _je' ub'im ri Ajawaxel o ri tzij taq ne' ri xaq mey junam ruk' k'o ne 2500 mul chupam ri Pixab'. Ri Ajawaxel man karaj chi tza'l ne' ma qato ri ub'im uloq; qas q'alaj aretaq kaqasak'iy ri nab'e capitulo ri wuj Hebreos, ri ajtzib' qas kuya' kan chisaq chi "Ri Ajawaxel ch'awnaq". Qasak'iy mpe ri nab'e keb' versiculo rech ri nab'e capitulo rech ri Hebreos 1:1,2 RI Ajawaxel k'ya mul xeb'uch'ab'ej kan ri e qa man ojer, k'ya kich'ab'exik xub'ano kumal ri q'axal taq tzij. Pa we k'isb'al taq q'ij ri' xujuch'ab'ej rumal ri K'ojolaxel. Ri xukojo chi are' quechb'en konojel ri jastaq, rumal k'u ri are' xeb'antaj ronojel ri uwachulew xuquje' ronojel ri k'olik. Kamik ri' k'o kuk' ri qas nab'e, choch ronojel, "Ri uk'utik rib'". Pa jawije'chi' keriqtaj wi keb' winaq ri enojinoq che ri qastzij chi k'o keta'manik, ri xaq junam k'o wi ri ki chomanik xuquje' ri kirinik xuquje' qas kraj ne' utz kakil kib' chkijujunal, chi q'alaj chi k'o ri tzijob'en ib' chkixol. Winaq ri xaq jub'iq ma junam keb'elik, pune' kijachom kib' ri jun ruk' ri jun chik, kekikotik aretaq kakiriq kib' xuquje' sib'alaj kekikotik aretaq kakik'am wuj re tzijon ib' chkixol ruk' ri jun chik.

Wa we no'jb'al ri petinoq chupam ri ranima' ri achi kak'utu'n wa' rumal ri uk'olem ri jun pataninik ri kuya', ri kuk'am b'i ri wuj pa Jun tinamit chik, ri k'am ri kach'aw wi ri winaq, ri Jun chic ri kab'ix Internet che. Ri achilaxik taq kakitz'ib'aj taq kib'; ri achijlom ri man e k'o ta choja, kutz'ib'aj b'i ri xroqil; ri ala ri all ne' ri k'o pa ri nim tijob'al, keutz'ib'aj b'i ri unan utat, kuta' ne urajil chke. Xuquje' kataq ne' ri k'ok' laj wuj che ri novio o che ne ri novia, ri are' kutzalij ne' uwach ri wuj ruk' ri rech are'. Chirij wa' we ri', kanataj chwe aretaq tajin kqach'ab'ej qib' ruk' ri wixojil kamik, ri are' xel na b'i keb' oxib' q'ij chupan ri tinamit, sib'alaj amaq'el xqach'ab'ej qib' cho wuj. Kraj ronojel q'ij kintz'ib'aj b'ik; riq b'al k'ax rumal chi man kopan ta ri wuj chanim jas ri kawaj in. Are k'u ri are' sib'alaj q'axo'w ri ranima' rech kopan ri nu wuj in ruk' ri we in xuquje', sib'alaj kab'ison ri wanima' che ri u wuj ri are'. Je' k'u ri' man chunaj taj xopan ri qa wuj, xa Jun mul xopan ronojel. Je' Vu ri, ronojel wa' ub'inam "ch'ab'en ib'", achalaxik tatab'anel. Are wa' ri kuna' ri ranima' ri winaq. Ri tz'ib'talik taq kub'ij: Jun siwan kusik'ij Jun siwan chik Sal. 42:7.

Chupam ri utzijob'alil ri Elena Keller, ri are' xesax chupam ri uwachulew rumal chi man karil taj xuquje' man kuta'taj, xa je' ri' man kakowintaj katzijon kuk' ri winaq. Xane man chunaj, xajaqtaj jun We choch rech tzijob'en ib' xa je ri' xkownik xtzijon kuk' ri winaq, wene', qas mas utz na chuwach ri e k'ya chqe uj ri k'o qawaq'ach xuquje' qaxakin. Kamik k'ut kux jun tak'alib'l wa we jastaq ri chqe, kaqaj k'ut kaqa'n jun k'atow chi'aj che la chi kaqachomaj chi utz ub'anik xuquje' qastzij chi ruk' ch'ob'onik: GA mat utz uchomaxik chi kaqak'is utzam chi ri Ajawaxel katajin katzijon kuk' taq ri utiko'n ri uyo'm taq chike chi e winaq ri k'o kich'ob'anik; ri winaq ri e ub'anom jas ri uwachb'al?. Yarnpelaq chqe chi qab'ij, achalaxik tatabpanel, we ta mat k'o jun uk'utunik ri Ajawaxel, kaqachomaj chi kamik, ri lal ri in kujkuin ne kaqayej chi ri are' kujuch'ab'ej na qas chupam ri k'olib'al, achalaxik tatab'anel, chi kaqayej na chi ri Ajawaxwl chi kujuch'ab'ej. Kamik ri' ri Ajawaxel ch'awinaq rumal nik'yaj jastaq chik, choch ri Pixab' ri tz'ib'atalik. Chilampe la rix tz'ib'an ri wuj Hebreos kub'ij chi ri Ajawaxel, chupam ri Ojer K'ulwachinik, xch'aw kumal taq ri q'axal taq tzij, are Vu ri kamik ri' ujuch'ab'em rumal ri Cristo. K'ya uk'utum chikiwach ri q'axal taq tzij chupam ri Ojer K'ulwachinik, jas ri Uk'utunik ri Cristo chupam ri K'ak' K'ulwachinik, k'o chupam ri u pixab' ri Ajawaxel, qas je' ri' xuquje' xaq xuwi wi wa' we jun jasech ri man qas ta kujkowin ta che uch'ob'ik rij wa' ri jun ruk' ri jun chik. Xane ri Ajawaxel xuquje' e uch'ab'em rumal ri ub'anik ri uwachulew. Ri apostol Pablo, chupam ri u wuj ri Romanos 1:20 kub'ij. Are k'u ri man ilitajel to wi ri Ajawaxel kuya' ketamatajik, we kachomax ri ub'anom ri are'. Qas k'u are' ri Ajawaxel xuquje' ri ukuinem ma wi' jub'iq' k'o to uk'istajik. Rumal ri ri itzel taq winaq man k'o to esb'al kib'. Xuquje' ri Salmo 19:1 Ri kaj kutzijoj ri ujuluwem ri Ajawaxel; ri raxalaj kaj kutzijoj chke ri u winaqarisam.

Kaqakojo xuquje' chi ri Ajawaxel tzijoninoq ruk' ri achi' rumal ri ranima' ri ajwinaq. Man kagaj taj kaqab'ij ruk' wa' we ri' chi xa rumal ri karil ri winaq o ri kab'ix visions

the o ne jun jasech chik; xane kaqakojo chi the taq we q'ij kamik, Ri Ajawaxel ch'awinoq quk' rumal ri jastaq ri kaqak'ulmaj o ri gq'axaj chupam taq ri qak'alemal ri lal xuquje' ri in. Qas ujeleninaq chisaq che, achalaxik tatab'anel, chi e k'ya chqe ri uj pa ri q'ij kamik, aretaq kaqachomaj rij ri qak'aslemal, kujkowin the rilik ri uq'ab' ri Ajawaxel ri taj in kachakun chpam.

Nab'e jasech, ri qas rajawaxik kqatemaj waral chi ri Ajawaxel u juch'ab'em rumal ri Upixab', are wa' ri uq'alajisaxik rib'. Ronojel wa' we ri' k'o 66 wuj chpam. RI wuj taq ri kaqataq b'ik check alaq chke ronojel ri kujtatb'enik, k'o jun wachb'la chpam rech jun q'ab'aj, ri kqachomaj uj chi are jun jasech wa' ri man k'ax to ruk'axik xuquje' man k'ax tii upetik pa qa jolom ronojel ri wuj rech ri Pixab'. We ne' ri lal man k'o to ronojel ri ub'i taq ri wuj pa jolom alaq rech ri Biblia, man k'o to kub'an la' ketamaj la ri ki b'i taq ri wuj ri'. Chupam wa' we jun wachb'al ri', ri job' uwi' taq q'ab'aj ri' are kuk'ut ri job' nimaq taq utas ri Ojer K'ulwachinik.

Ri chom uwi' q'ab'aj, are' ku k'axwachij ri job' nab'e taq wuj, are' ri Genesis, Exodo, Levitico, Numeros, xuquje' ri Deuteronomio.

RI jun uwi' q'ab'aj ri kak'utunik kuj chache, are ku k'axwachij ri wuj taq ri ub'inab' tzijob'elil, are ri wuj taq, Josue, Jueces, Rut, nab'e xuquje' ri ukab' Samuel, ri nab'e xuquje' ri uk'ab' wuj rech Reyes, ri nab'e xuquje' ri ukab' wuj rech ri Cronicas, ri Edras, ri Nehemias, xuquje' ri Ester.

Ri uwi' q'ab'aj ri k'o panik'yaj, are k'u kuk'axwachij ronojel taq ri wuj ri je'l taq utz'ib'axik b'anom, are taq wa' ri Job', Salmos, Proverbios, Eclesiastes, Cantares. Ri uwi' q'ab'aj ri kakoj wi ri melq'ab' are k'u kuk'axwachij ri kab'ix nimaq taq eq'axal u tzij ri Ajawaxel, are' taq wa' Isaias, Jeremias, Lamentaciones, Ezequiel, xuquje' ri Daniel.

Ri nuch' uwi' q'ab'aj are k'u kuk'axwachij ri kab'ix nuch' taq ajq'axal utzij ri Ajawaxel, are taq wa' we wuj ri', Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Miqueas, Nahum, Habacuc, Sofonias, Hageo, Zacarias xuquje' ri Malaquias.

Are' k'u ri uxo'l taq ri uwi' q'ab'aj, are k'u kuk'axwachij ronojel taq ri uq'at ri K'ak' K'ulwachinik.

Ri uxol ri chom uwi' q'ab'aj ruk' ri uwi' q'ab'aj ri kak'utunik are ri wuj taq ri Evangelio, ri eta'mchala ri Mateo, ri Marcos, ri Lucas, y Juan.

Ri uxol' ri uwi' q'ab'aj ri k'ub'an k'utunik ruk' ri urox ri uwi' q'ab'aj, are kuk'axwachij ri wuj re tzijob'elil ri kech ri apostoles.

Ri uxol' ri uwi' q'ab'aj ri k'o pa nik'yaj ruk' ri Jun chik ri kakoj ri malq'ab' are k'u kuk'axwachij ri taqom taq wuj. (Epistolar), are' taq wa' ri Romanos, nab'e xuquje' ri ukab' Tesalonisenses, ri nab'e xuquje' ukab' Timoteo, ri Tito, ri Filemon, ri Hebreos, ri wuj ri qas ch'ob'talik ri Santiago, ri nab'e xuquje' ri ukab' uwuj ri Pedro, ri nab'e, ri ukab' xuquje' ri urox wuj ri Juan, ri uwuj ri qas ch'ob'talik ri Judas.

Are Vu ri uxol' ri uwi' q'ab'aj rech ri malq'ab' xuquje' ri nuch' q'ab'aj, are kuk'axwachij ri wuj re q'alajisanik rech ri K'ak' k'ulwachinik ri ub'nam Apocalipsis.

Kamik k'ut, kaqaj kaqab'ij che la chi ri Biblia, are jun jasech wa' kukoj ri Ajawaxel che qach'ab'exik kamik. Kaqak'omawaj chi e k'o Jun jun kakik'ulelaj uwach ri Upixab' ri Ajawaxel chupam taq we q'ij kamik. Ri tata' ri nim ajtij ri elinoq loq chupam ri Seminario Teologico rech princeton, ri Doctor Elmer G. Hamanhausen, chupam ri uwuj "Cristiandad en la Crisis Americana", uq'alajisam ri keb' oxib' tzij ri: "Xaq e Jun jun chke ri kojonelab' ri k'o kino'jmanik chi kakib'ij na pri kichomanik chi ri Upixab' ri Ajawaxel are jun wuj ri man kak'ista uwach. Nik'yaj chik kekuinik kakiyi'k kich'oj che chi ri xtz'ib'ax wi uloq ojer ri Upixab' ri Ajawaxel qas are na xuquje' man kak'ista uwach, xane wa we jun ilik ri' xaq kuta' taq chapleb'al, xuquje' rumal wa' ri kuto' ri kikonik ri kojonelab' xane' xa kuya' tzeb'al wa' chikiwach nik'yaj achijab' ri suk' kanima". Chi wa' ri uq'alajisanik ri Doctor Hamanhausen. Yampe alaq chaqe achalaxik tatab'anel, are wa jun xib'ib'al laj yakow tzij, je' ne' jun nim ub'anik rumal chi petinoq ruk' jun ajtij chupam ri Seminario teologico. Xane wa we ri' xuquje' ronojel, xk'yaq bi'k.

Are k'u ri chpam ri Seminario union, chupam ri tinamitj Nueva York, jun ajtij xub'an jun q'alajidanik chi, "Man k'o to jun winaq k'o uno'j kukojo chi ri Pixab' are' ri Utzij ri Ajawaxel". Are k'u ri in kinkojo chi ri Pixab' are' utzij ri Ajawaxel, xuquje' rumal wa' kinchomaj chi wa' we achijab' ri' man k'o to weta'm in chikiwach. Je' ri' ri e are ruk' nimal kakib'ij chi man k'o to kib'anik. Xuquje' kaqata' chb'il tai kiq, „Jas uwach mach'ow ib' ri k'o chke ri kakib'ij, chi ri mann kunuk to rib' ri kichomanik kuk', xa e tonto', xuquje' ri e are' xaq xuwi k'o nim ketamb'al?".

Sib'alaj k'ax wa' ri kakib'ij ke wa' we chomanik ri' pa k'ya ub'xkil. Ri mas nim ub'anik are la chi e k'olinoq winaq ri sib'alaj nim ketamb'al ri kikojom ri Pixab'; pa jun lad chik, e k'olinoq winaq ri man k'olinoq to kino'jb'al rix kititz' b'i tai jech' tai

tijonik ri tzaqb'al itzeltzij, xuquje' are e je' tag jas ri chikob' ri kaka'n k'ax the ri tiko'n chupam ri kik'aslemal qawinaq xuquje' ri kipatan xa e tzagb'al tai itzeltzij cho ri uwachulew kamik.

Tampe alaq wa' we jun q'alajisanik ri' rumal ri Doctor Gregg, ri are' kub'ij: "Ri jun nim laj chomanik aristotelica are wa ri jun nim laj etamb'al rech ri tijob'al ri kakik'u' wi ri Upixab' ri Ajawaxel; kakiya' nim uq'ij ri b'a'g tag chupam tai ri comon tiox, kakilo jas mod unuk'uk' k'uk' ri apostoles. Chupam ri lajuj cient junab' are wa ri sib'alaj q'equm, are Vu ri chupam ri jun winaq cient junab', ri nimalaj etamanik aristotelica rumal ri tata' Maimonides, Espinoza, Hegel, xuquje' ri Darwin, kuya' uq'ij tag ri b'a'g chupam tag ri Universidades xuquje' ri k'olom wi tai ri ojer tai jastaq, kakitzukuj jas unuk'ik' kuk' tag ri k'oy. Xuquje' yo'm chiqe ri xa jun chub'anik rumal ri Emerson pri uwikyaq'ab' ri America; pri jun chik ri kab'ix judaismo reformado the rumal ri Moises Mendelssohn, Xuquje' ri Jun chik ri kub'ij chi xaq junam qawech qonojel rumal ri Karl Marx. Are wa' ri kitijonik ri itzel tag uxlab'al xuquje' ri uxalab'al ri kakimank'atij jun". K'a chi Vu wa' ri uq'alajisanik, ri Doctor Gregg. Kaqaj kaqab'ij, tatab'anel, chi sib'alaj utz kaqata we q'alajisanik ri'. Kaqaj kaqab'ij jub'iq uj chi e k'o achijab' e k'olnoq ri k'o keta'manik chi ri are' kikojom ri Upixab' ri Ajawaxel. Keb' oxib' junab' wa' kanoq, jun nim laj ajtij chik, rech ri Seminario Princeton, ri doctor Warfield, chi ri utijoxelab' xuquje' nik'yaj chik kakib'ij chi wa we ajtij ri' sib'alaj man kuriq to k'ax the ub'anik tag ri jastaq xuquje' jun nim ub'anik chupam ri uwikyaq'ab' ri America, xuq'alajisaj ri jastaq ri': "Ri Biblia are Upixab' ri Ajawaxel rumal k'u wa', ronojel ri kub'ij, Are ri Ajawaxel kab'inik". Xuquje' are la chi qastzij. Xuquje' ri Obispo, le are' xub'ij, "K'o mas ke'l kub'ij chupam ri jun taq paj tzij che ri tioxlaj tz'ib'talik rech ri man kujkowin taj uj kaqesaj che".

Chuj q'ax ampe, chupam ri urox jasech ri tajin kujchoman chirij, ri k'ux ri elinoq wi uloq ri Tzij. Ri in kinkojo ri ub'inam k'ux ri elinoq wi uloq ri tzijom xuquje ri ub'inam ri qas tz'aqat o ri qas k'ulmatajinoq rech ri Upixab' ri Ajawaxel. Wa' we ri' ke'l kub'ij chi qas kaqakojo chi ri Biblia are jun q'alajisanik wa' ri qas b'im chi _je' chb'anoq, chi jun jun taq paj tzij are ri utzij ri Ajawaxel ri tz'ib'talik chqe uj che taq we q'ij ri uj k'aslik. Ri tzij qas elinoq uloq k'a pa ri k'uxaj.

Kab'ixik chi jun all xutijoj rib' che ri utz qulaj xuquje' b'ixonik ruk' jun ajtij ri sib'alaj nim ub'anik. Ri q'ij aretaq xuk'ut ri retamanik, ri ajtij xopanik rech kuta' ri ub'ix ri all. Aretaq xtotajik sib'alaj kraj karetamaj jas ub'im ri ajtij chirij ri uchak. Are Vu ri are man qib' ta che ub'ixik che chi sib'alal utz ub'anom che ri ub'ix, ri all k'ut xuta che Jun achilaxik rech, jas ub'im ri rajtij. Ri achilaxik rech xub'ij che: "Ri ajtij xub'ij, aretaq katb'ixonik, kuta' are' chi je' ta ajchikaj". Ri all man qas xukoj taj chi are je' wa' ub'im ri ajtij, xuta chi Jun mul che ri achilaxik rech: %A qastzij chi xopan

paxikin chi qas je' ta ajchikaj? Ri achilaxik rech xub'ij chi are je'. Are Vu ri ali man qas xkub'i td u k'ux: "Kawaj kinwetamaj qas jas ri xub'ij ri ajtij. Qas jas ri xub'ij?" Ri achilaxik rech xutzalij uwach ri utzij: "Je b'a, we qas kawaj kata' ri qastzij ri qas aje' taq tzij ri xub'ij, are' xub'ij chi ri ab'ix are' Jun nimalaj aj uwachulew." Achilaxik tatab'anel, Jun b'ix jun nimalaj aj uwachulew man ke'l ta kub'ij wa' chi are jun b'ix aj chikaj. Kojo' mpe la ri qab'ij achilaxik, tatab'anel, ri Tzij taq ri tz'ib'talik are' petinoq pu uk'ux ri Ajawaxel, rajwaxik k'ut uk'amik, rajawaxik k'ol wa' quq che taq we q'ij kamik. Are Vu ri elinoq uloq pu uk'ux ri Ajawaxel kub'anche chi qastzij ri uk'utunik rib' ri Ajawaxel. Are Vu wa' ri qas ri kub'ij we wuj ri'. E keb' achijab', ri Pablo xutz'ib'aj b'i ri k'isb'al uwuj che ri Timoteo; xuquje' ri Pedro xutz'ib'aj ri k'isb'al uwuj, we keb' achijab' ri' k'o Jun jasech ri qas suk'uI kumal ri kakib'ij chirij ri Biblia.

Ri apostol Pablo, pri ukab' uwuj che ri Timoteo, Cap. 3:16-17, je' kub'ij wa': Ronojel ri tz'ib'talik petinoq ruk' ri Dios: utz che tijonik, che pixb'enik, che jik'onik, che naq'atisanik che ri suk'ilal. Je' ri' ri ralk'ual ri Dios yo'm ronojel ri rajawaxik che, chub'anik ronojel u wach utzalaj taq chak. Chilampela ri kub'ij chi ronojel ri tz'ib'talik yo'm rumal ri Ajawaxel. Ri tzij ri petinoq pu uk'ux ri Ajawaxel ke'l kub'ij chi "elinoq loq chuchi' ri Ajawaxel, pa jun tzij chik, ruxlab'al ri Dios, uyo'm, ujachom ri Ajawaxel". Ri Ajawaxel xtzijon wa' kumal taq we keb' achijab' ri', Jas ta ne' wa' we ri' xtzijon rumal ri Pablo, qas jas ri xraj xub'ij. Man k'o td jas kaqaya' chi b'i uj ruk'.

Are' k'u ri apostol Pedro, je' kub'ij wa' are' chupam ri ukab' uwuj, Cap. 1:21 Ri kitzij k'ut ri q'axal taq tzij man xpe ta ojer xa' rumal ri u rayib'al winaq, xane' e winaq ri xkiya' kib' pa uq'ab ri Ajawaxel ri xetzijonik, xya' ki no'j rumal ri Ruxlab'al ri Dios. Sib'alaj nim ub'anik wa' ri rilik chi we keb' achijab' ri' chi xe to'ik, qab'ij ta ne' che chi xek'am b'ik rumal ri Tiox la* Uxlab'axel ri Ajawaxel. K'o jun nim pare Westcott ub'i je' wa' xub'ij: "Ri chomanik taq ri' qas nuk'ul ri tzij, qas ruk' nim chuq'ab' jas ri ranima' ri winaq nuk'ul ruk' ri ucuerpil". Xuquje' ri ajkun Keiper xub'ij: "Kuya' kak'uji' ri b'ixob'al pune' man k'o ta tz'ib', Ri matematicas pune' man k'o ta u numreyil, jas ta ne' ri chomanik man k'ax ta uk'olem pune' man k'o ta tzij". Achilaxik, tatab'anel, man are td ri chomanik ri elinoq uloq pa uk'ux ri Ajawaxel. Xane' are ri tzij taq ri elinoq uloq pa uk'ux ri Ajawaxel.

Kajo mpe la ri qab'ij, are ri tzij ri tz'ib'talik are' wa' ri elinoq uloq pa uk'ux ri Ajawaxel, man xaq xuta ri chomanik, kilampe Jun k'amb'al no'j: Ri itzel man elinoq td uloq pa k'uxaj aretaq kub'an jun, jun b'anow tzij, xane' ri Biblia kub'ij chi xub'an Jun b'anow tzij. Are' ri tzij ri elinoq uloq pri k'uxaj. Xuquje' ri qajawal Jesucristo xub'ij, tz'ib'talik: aretaq kusik'ij ri upaxab' ri Ajawaxel rech

ri Ojer K'ulwachinik. Ri aje' taq achijab' aretaq tajin kakitz'ib'aj ri Ojer K'ulwachin'k, are' tajin kakiya' ub'ixik ri karaj ri Ajawaxel kub'ij. Are' jun wuj ri qas aj winaq xuquje' Jun wuj ri qas aj chikaj. Man qas aj winaq taj rumal chi Jun wuj aj chikaj xuquje' man xaq ta ne jub'iq ajchikaj rumal chi Jun wuj ajwinaq. Ri Ajawaxel xeb'ukoj taq ri ajtz'ib'ab' e winaq. Aretaq ri Ajawaxel ke u koj taq we aj tz'ib'ab' ri', man xuyojij ta ri kurij ri kanima' ub'anik, ri kel uloq pri kanima', ri kib'antajik. Ri e are', e are ta ne' ri e k'ua re tzi'b'ib'al, chi ri Ajawaxel xeukoj ta che utz'ib'ib'al. Ri e are' are xkib'ij ri kichomanik. Je' Vu ri', ronojel ri Evangelios xuquje' ri Utzij ri Ajawaxel are xujacho ri qas ri Utzij ri Ajawaxel.

Kuya' qab'ij chi xaq xuwi ri Tioxlaj Uxlab'axel kakowinik kuk'ut ri Upixab' ri Ajawaxel chaqawach kamik. Are wa' ri karaj ri Pare Hadley kub'ij chaqe aretaq xuq'alajisaj: K'o na mas ke'l kub'ij chki juj nal che ri Tzij rech ri Tioxalaj Tz'ib', rech ri man kujkowin ta uj k'o kaqesaj che. Xuquje' are ri Doctor Robinson, jun k'amal We pri k'olib'al Leighton ri xuna'taj chke ri aj ak'owel taq winaq, aretaq xeb'el uloq pa Holanda: "Ri Ajawinel k'o na ri qastzij taq ruk' ri karaj kuq'alajisaj che ri Utzij. Ri Lutero xuquje' ri Calvino ri e are' enimaq taq chaj ri ketutunik aretaq xek'asi' e are', ne' maja' qas kekowinik keb'ok chupam ronojel ri nimal utzij ri Ajawaxel. Xaq b'a cheye'j alaq uk'amik ri kuya' ri uk'utik ri Utzij ri Ajawaxel ri Tz'ib'talik". Are wa'

achilaxik tatab'anel, are wa' ri kab'anow chqe chi kujwakat chupan taq ri uxaq ri Upixab' ri Ajawaxel.

Aretaq qasak'iy jun paj kapaj, pune' ya qasak'im chik, k'ak' taq jastaq ri kel uloq chupam taq ri uxaq rumal chi ri Tioxlaj Uxlab'axel are ri qajtij. Are jun kajamb'alaj loq'oq'em uta'ik ri jun jororem laj b'ix xuquje' ri nim ub'anik ri Utzij ri Ajawaxel xuquje' ri uya'ik We che ri Tioxlaj Uxlab'axel ri kujuch'ab'ej xa rumal ri uxaq taq ri tz'ib'atalik. Ri Are' karaj kujuch'ab'ej. Are wa' kutak'ab'a' jun jasech chaqawch ri utak'alib'al ri wuj ri qasak'ij junam. Ya' mpe alaq chqe chi qaya' we keb' oxib' paj tzij ri' chirij ri Upixab' ri Ajawaxel, ri tz'ib'atal rumal jun aj tz'ib' ri man kach'ob'taj td uwach.

"Ri Uloq Pixab' ri Ajawaxel, k'o ri uchomanik ri Ajawaxel chpam, ri nuk'uwinog ri achi, ri We re koltajem, ri utojb'alil ri kimak ri ajmakib', xuquje' ri kikitomal ri kojonelab'. Ri uk'utunik are e cha'ajch'oj, ri utaqomal e suk', ri *kutzijoj* e jikomaq, ri karaj kub'ano man kak'is ta u wach. Sak'ij la rech kak'uji' eta'mb'al la, kajo la rech kakoltaj la, chok la che ub'anik rech kux la ch'ajch'oj. K'o chaj chpam rech kuk'am qa We, qawa rech kujutoq'aj, xuquje' kub'sab'al k'uxaj rech kujkikotik Are k'amal ub'e ri b'ijer, uch'amiy ri kawakatik, k'amal u We ri kub'insaj ri jukub', u ch'ayb'al ri xultato, xuquje' ucholajil tz'ib' ri kojonel. Chupam ri are' kayak chi na ri ub'inam

Paraiso, ri kaj kajaqtajik xuquje' ri porta rech ri k'axk'olil kajaqtajik kuq'alajisaj rib'. Ri nim laj Uk'ux are ri Cristo; ri qutzil are ri uchomanik, ri uk'isb'alil are ri Ujuluwem ri Ajawaxel. Nojim mpe' sak'iy la, ruk' ch'awem ronojel q'ij. Are jun juyub' re q'inomal ri kesaj wi q'an puaq, jun k'olib'al re juluwem xuquje' jun b'inel ja re utz taq jastaq. Kuyuj chpam ri nimalaj rajawaxik ub'anik, kuya' rajil uk'exelal ri nimaq taq chak, xuquje' kuk'ajsaj kiwach ri man nim ta kakilo ri k'o ch'apam".

Chi wa', achalaxik tatab'anel, kaqaya' kanoq kamik. Chupam chi na ri jun qatijonik chik, are' b'a ri Ajawaxel katewchu'n la, are b'a ri qach'awem puwi' la! Amen.

BORRADOR